

metulj itd. Tako smo že čuli, da beseda herna je pomenila v sabinskem jeziku: pečino (*Servius ad Aen. VII. 684*); ker pa ste besedi goreti in gora iz ene korenike, tako ste si tudi hereti in herna v sorodnosti in ste dobile izvorni svoj pojem Živata-vega častja, katero božanstvo je bilo ednako božanstvu ognja (gorenja) in gor *).

Kteri evropski jezik ima koreniko za italskega Herkula razun slavjanskega? Jezikoslovci povejte nam. Tako že beseda kaže, da je Herkul bilo božanstvo herenja — horenja — gorenja — lučno — solčno božanstvo. (Dalje sledi.)

Drobtinca iz slovenske slovnice.

Ker slovenski jezik na vse strani napreduje, je treba, da se ravnamo v vsih rečeh po pravilih, duhu narodskemu vgodnih.

Sledeči nemški izrek:

„Wenn man im Herbst die falben Bäume ansieht, die vor Kurzem noch so herrlich grünten, so wird man gewöhnlich von einer gewissen Wehmuth befallen, ohne sich deren Grund erklären zu können; — denkt man jedoch darüber nach, so wird man sich bald überzeugen, dass sie aus der Erinnerung an die eigene Vergänglichkeit entspringt“, —

bi marsikteri slovenski pisatelj na priliko (tù ne gré za posamne besede, timoč za red, po katerem sledi ena za drugo) prestavil takole:

„Kadar človek na jesen rumenkasto drevje pogleda, katero je malo popred še tako čvrsto zelenelo, ga navadno neka otožnost obhaja, brez da bi za njen vzrok vedel; — ako pa o tem pomisli, se bode kmalo prepričal, da ta otožnost odtod izvira, ker se svoje lastne minljivosti spomni“.

Ali če, prosti vsake prevzetnosti, hočemo večini podvreči se, našli bomo, da tako ni vse prav; zakaj Hervat ali Serb, Čeh, Poljak in Rus bi v omenjenem odstavku besede drugače postavili.

Za dokaz in izgled naj sledi tù dotična prestava v hervaškem in českem narečji. Prejel sem jo od zvedenih mož.

Po hervaško: „Kad čoviek u jesen pogleda pozutiela derva, koja su se još prie mala tako krasno zelenila: obuzima ga navadno nieka tuga, o kojoj si nezna dat razloga; nu razmišljajući o tom, osviedočit će se do mala, da mu tuga ta izvira odtuda, što se sietja vlastite svoje prošastnosti“.

Po česko: „Když pohledneme na podzimna sežloutlé stromy, kteréž nedávno ještě pěkně se zelenaly, podá na nás obyčejně tesknota, jejíž příčiny neumíme sobě vysvětliti; — však když o tom přemyslíme, přesvědčíme se brzo, že tesknota tato pochází jediné z připomenutí, že jsme sami pomfjející“. (Ravno po tem redu sledé besede v poljski in ruski prestavi).

Po slovensko bode torej najberžeje bolje tako:

„Kadar človek na jesen pogleda rumenkasto drevje, katero je malo popred še tako čvrsto zelenelo, obhaja ga navadno neka otožnost, in on sam si ne vé povedati, zakaj; — ali če nekoliko pomisli, uveril se bode kmalo, da ta otožnost njegova izvira odtod, ker se spomni, da je tudi on minljiv“.

Pravila iz tega posnete (da ne omenim čisto neslavjanskega „brez da“, kterega se je večidel lahko ogniti) so sledeče:

1) samostavno imé, ali kar imé namestuje, in pa oziravno zaimé morate neposrednje skupej stati, da sme razun vejice (coma) samo kak predlog, kak od imena zavisen rodivnik, in k večjemu za imenom postavljeni prilog vmes biti, nikdar pa ne glagol. (To pravilo veljá razun vseh slavjanskih tudi v taljanskem in francoskem jeziku, in povišuje zelo razumljivost stavka).

2) Okrajšane osebno zaimena: me, te, ne, ga itd. ne smejo nobenega stavka začeti. Ravno tako se v družih slavjanskih narečjih nikjer ne najde, da bi se kak stavek začel s pomočnim glagolom: sim, si, je, — na priliko ne: sim ga vidil, temoč vidil sim ga. (Tega pravila se je tudi rajni Verbovec držal, samo da ne dosledno).

Prevdarite vse, dobrega poprimite se! Cigale.

Kratkočasnice.

— En kmet je že veliko dnarja izdajal za svojega sina, ki je veliko let v šolo hodil, pa se ni nič naučil. „Oh, koliko krav — zdihne žalostni oče — me že košta sam ta osel!“

— „Jurče!“ kliče oče svojega sina. Jurče se oglasi: „kaj?“ Oče: „kje pa si?“ Jurče: „pod streho“. Oče: „kaj pa delaš?“ Jurče: „nič“. Oče: „kje pa je brat tvoj?“ Jurče: „tudi tukaj“. Oče: „kaj pa on dela?“ Jurče: „meni pomaga“.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Siska 4. okt. Fr. B. Bral sim v 79. listu „Novic“, da v Terstu žitna kupčija zaostaja, povém vam, da tudi pri nas nič boljši ni. Poldrugi mesec bo, kar so zadnji parobrodi in ladje z žitom k nam prišli; perve dni septembra so odrinili trije od Zemuna prek Sisku, pa eden za drugim so opešali na premajhni vodi. Tergovina naša je pa to nadlogo kmalo prerajtala in je ceno žita od tedna do tedna počasi dražila, kakor so se zaloge v magazinih pomanjševale. Tako delječ je prišlo, da so Ljubljancani staro pšenico — ktere pač malo imamo — že po 5 fl. do 5 fl. 20 kr. plačevali in da koruze danas spod 3 fl. ni kupiti. Na lanski ječmen so nam olarji in kupci iz mnogih krajev tudi dobro ceno dovolili, zadnja je bila 2 fl. 30 kr. do 2 fl. 36 kr., ker ga je pomanjkalo, veljá sedaj 2 fl. 40 kr. Oves (zob), kterega so graničarji okoli Siska dovelj pridelali, ima še navadno ceno od 1 fl. 40 do 1 fl. 50 kr. vagan.

Pisma iz Banata od srednje letine ondi govoré, zastran dobrote zita pa zlo tožijo v primeri z lansko debelostjo zerna. Kupca je pa le vendar toliko doli, da eden drugega draži. Samo za oves malo poprašujejo, zatorej ga kmetje ponujajo po niski ceni in na dobro mero, ker ga niso še nikdar toliko in tako lepega pridelali.

Okoli nas terganje v vinogradih živo opravljajo, in zraven tergatve mnogo obrajtana slivovka iz ketlov kaplja. Obe pijači ste tukaj verlo čislane, — ktera bo pa letos boljši in bolj za kupčijo, Vam bom drugo pot naznanil. Z Bogom!

Iz Krajna 9. oktobra. L. Z veseljem naznanjamo, da naš slavni rojak profesor Anton Hajne, ki je nedavnej na Dunaji umerl, tudi v zadnjih urah svojega življenja ni pozabil rojstnega kraja. Oporočil je namreč 400 fl. Krajnskemu mestu, da se iz tega dnarja nov vodnjak (štirna) napravi. Rajniki je dobro poznal potrebo vode v visocem Krajnu, in si je s tem darom lep spominek v svojem rojstnem kraji postavil. Napravili bomo menda ta vodnjak na zgornjem kraji mesta za Skurtom, in ga imenovali njemu v spomin „Hajnetovo štirno“.

Iz Ljubljane. Že večkrat smo omenili z zasluženo pohvalo častitega odbornika krajnske kmetijske družbe

*) Koliko pretehtovanja je bilo treba, da so geologi do vulkaniške theorie prišli, in kako blizo je bila starim narodom! Gora in goreti — kako naravna sta oba pojema (Begriffe)! Kdo nam bode enkrat filozofio slavenskega jezika spisal? Pis.

gosp. Ferd. Schmidta v Šiški, kako lepo si vseskoz prizadeva za povzdigo domače sadjoreje. Te dni smo spet priložnost imeli viditi 30 žlahnih jabelčnih plemen, ki jih prideluje na svojem vertu. Ne omenimo pa tega zatega voljo, da bi gosp. Schmidt-a hvalili, ker dobro vémo, da on hvale ne iše, ampak le zato, da pokažemo sadjorejcom pot, kamor naj se obernejo, ako spomladi cepičev (Propfreiser) žlahnih jabelk želé; gosp. Schmidt jih iz serca rad vsakemu brez krajcarja podaruje, in kar sam dobrega ima, privoši tudi drugim. Ima pa: cesarja Aleksandra, ramburja (liberno) angleškega bahaškega, kalvilarja belega zimskega, turškega, rudečega jesenskega, belega augustnega, Brüsselskega, tulpnega kardinala, rožčarja virginškega, Sofijnega sladkega, princesnika žlahnega, nanshajslerja sladkega, pepinca Kerinovega, kosmača Maskonovega, muškatega, Berlinskega, Foksovega, pisanega, belega antilskega, karpentinskega, Montbronskega, rujavega jesenskega, slavnega (Triumph) R. belega plošnjatega poletnega, in špitalskega, mešancgarja žlahnega, kervavega, zamurčka, gulderlina nemškega itd.

Is Ljubljane. Na svetu ni nič popolnoma! Tega smo se vnovič prepričali te dni, ko smo za gotovo zvedili, da tisti gospod pod Ljubljano, od kterega je naenkrat hrup vstal, da zna vse ozdraviti, kar mu pod roko pride, je mojstra našel, kteri ga bo še le podučil, kako ima po pravih anatomije ude bolnih ljudi gladiti, da bo svojo reč bolje opravljal! Bil je ta novi mojster že pri čudodelnemu zdravniku pod Ljubljano, ki ga je z veliko hvaležnostjo sprejel in obdaril za prijeto podučenje. Ti mojster, ki je pa že opustil svojo umetnost, v kteri je nekda slovel v Gradcu, sedaj služi za hišnega inspektorja tukej v Ljubljani. Sic transit gloria mundi! Ali po slovenskem pregovoru: Vsako čudo le za tri dni! Tudi gospod pod Ljubljano se bo kmalo uveril in ljudje bojo kmalo spregledali, da čudežev delati ni dano nobenemu človeku, — da nobeno zdravilo ni in ne more biti za vse bolezni, in da kdor hoče ozdravljati, se mora za zdravnika popolnoma izučiti, scer je le mojster-skaza, kterega čast in hvala tako dolgo terpi, kakor sneg pomladi. — Sledeči štirje novi učenci pridejo na Ljublj. gimnazij: gosp. dr. Miteis iz Heba, gosp. dr. Schwartz iz Opave, gosp. dr. Reichel iz Gradca, gosp. Kozén iz Celja. Iz Ljubljane pa gré gosp. Pavšič v Heb, gosp. Smolej v Opavo. — Tudi 2 mladi zamurkinji pridite iz Afrike v Ljubljano k nunam v šolo; gosp. provikar Knobleher ju je na svojem misionstvu kupil in ju pošlje po Schönbrunskem vertnarju Hruškату v Ljubljano.

Novičar iz mnogih krajev.

Po cesarskem ukazu od 2. oktobra, veljavnem za vse cesarske dežele, imajo tiste postave, ki so judom noter do leta 1848 pravice kakošno mejile posest si pridobiti, vnovič moč zadobiti noter do tistega časa, da se bojo sploh državljanske pravice judov dokončno ustanovile. Kdor si je pa dosihmal še postavno posest pridobil, tega ne zadeva ta postava. — Po najvišjem dovoljenju se ima iz Dalmacije več ladij s suhárom (Zwieback) naloženih ladij v Černogoro podati, kjer se bo ti kruh razdelil med tiste kraje revne Černogore, kjer je pomanjkanja živeža naj več. — Po cesarskem sklepu pride mlajši brat Njih veličanstva, vojvoda Karl Ludevik za general-guvernerja v Galicio. — Gosp. profesor dr. Miklošič je na vseučilišču Dunajskem naj več čast dosegel, ki se doseči dá:

izvoljen je bil namreč 7. dan t. m. za leto 1854 za vikšega rektorja (rector magnificus) Dunajskega vseučilišča. — Na Dunaji so ponoči 7. t. m. spet repato zvezdo zapazili v zvezdji leva. — Na Horvaškem je vinska letina dobra, na Ogerskem okoli Bude pa še veliko bolji; kjer so ga lani pridelali le 5 do 6 veder, ga je letos 30 do 40. — Cerkev v Maria-Celji bo slavni profesor Ender izmalal al fresko s podobami iz življenja matere božje. — V Sicilii je letos prepovedano kostanj iz dežele prodajati. — Na Francoskem se pričakuje prepoved, da se žito ne bo smelo iz dežele prodajati, ker se vlada boji, da bi ga preveč na Angleško ne šlo, kjer ga jim zlo manjka. — Na Francoskem so vsi vojaški odpušenci v službo poklicani. — Francozi bojo nek svojo armado v Rimu pomnožili za 8000 mož. — Slavni naravoslovec Arago je v Parizu umerl. — Do 29. p. m. še sultan ni vojske Rusom napovedal in je po vojski hrepenečo stranko s tem za toliko časa pomiril, da se še zvé, kajso v Olomucu sklenili. V Carigradu delajo noč in dan kaime (banknote), kterih je že za veliko milijonov izdanih. Časnik „Čas“ pravi, da je rusovska armada reko Donavo po vsih krajih tako zagradila in z vojski tako obsedla, da bi bila strašna prederznost, ako bi Turki hotli nad te posadke planiti. Preden pa Turki vojsko začenjajo zoper nevernike (nevernik jim je vsak, ki ni njih vére), razpostavijo po stari navadi kervavi barjak ali bandero profeta Mahomeda nad Sofijno mošejo (cerkev). Ko je to bandero razpostavljeno, mora vsak, kdor le je v stanu orožje nositi, na vojsko iti. Moritev nevernikov jim je takrat posvečena reč. Če pride tabart h vojski, bojo mufti (duhovni) po vsih cerkvah oklicevali, da profetovo bandero tabart le Ruse zadeva, ker le z Rusom bo vojska, če bo, — ne pa z drugimi ljudstvi. Tako je za gotovo pisal nek poslanec iz Carigrada. Sliši se, da je rusovski car pripravljen nekoliko odjenjati od svojih terjatev, ker se ne vé, kaj angleška in francoska vlada mislite storiti.

Oranje Kraljevića Marka.

(Serbska narodna.)

Vino pije mi Kraljević Marko
In z njim stara majka Jevrozina,
Ino kadar se napista vina,
Majka Marku jame besediti:
„Dragi sinko, o Kraljević Marko!
„Pusti sinko, pusti bojevanje,
„Ker ne bode dobra ti prinislo,
„Sitno je že meni stari majki
„Vse kervave spirati haljine;
„Bolj da vzameš ralo in voliče
„Ino orješ berda in doline,
„Seješ, sinko! belico pšenico,
„Ino živis mene ino sebe“.
Pa ubogal rad je Marko majko:
On vzame ralo in voliče,
Pa ne orje berda in doline,
Ampak ceste carove on orje.
Pridejo pa Turci janičari,
Nosijo ter tri tovore blaga,
Govorijo Kraljeviću Marku:
„More *) Marko, ceste nam ne orji!“
„More Turci, ne teptajte oranja!“
„More Marko, ceste nam ne orji!“
„More Turci, ne teptajte oranja!“
Kadar se je Marku dovolj zdelo,
Dvigne Marko ralo in volove
Ter pobije Turke janičare,
Pa uzame tri tovore blaga.
Jih odnese svojej starej majki:
„To sim tebi danes izoral bil“.

*) Zabavljiv primek.